

UTASSY JÓZSEF

1941. március 23. – 2010. augusztus 27.

Szakad rám az ősz

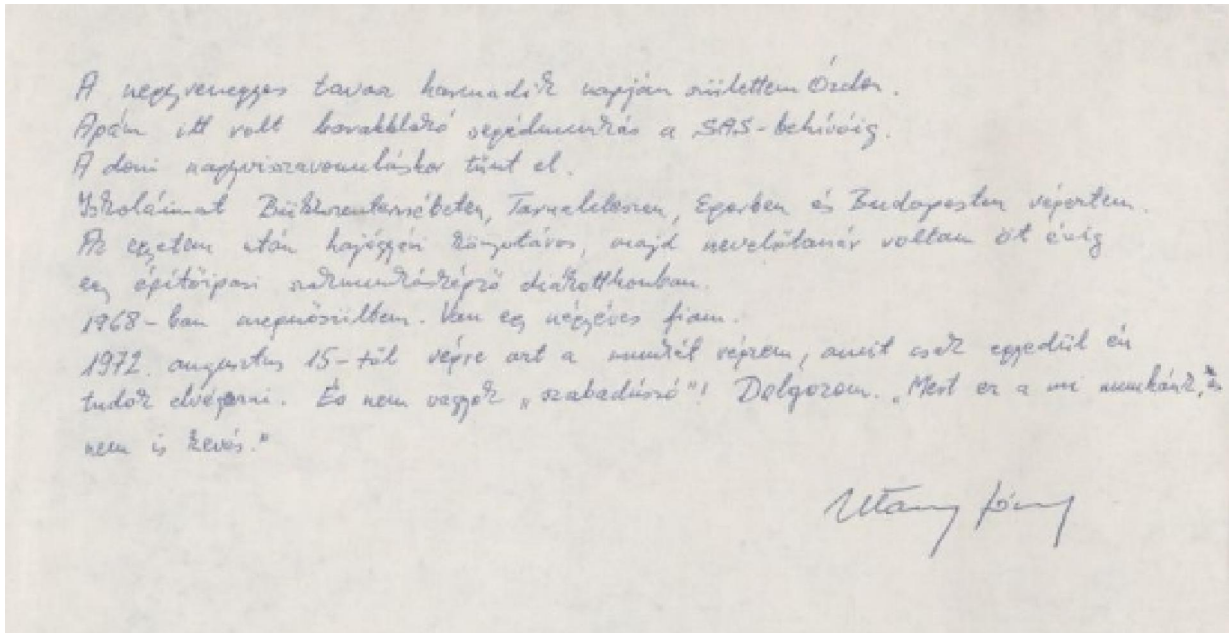
Odavetve az elmúlásnak
úgy hullok el, akár az állat.

Égigérő fáról omlik rám a lomb,
pillogok alatta félig álmodón.

Kurta sétára hív, unszol az út gyakran,
egetet csókol a tócsákban a talpam.

Vigyázva ballagok. Rettegek magamban:
mikor szakad végleg be a föld alattam?!

Utassy József 1941. március 23-án született Ózdon. Élete első 14 évét BükkSZenterzsébeten töltötte. Édesapja, Utassy József az ózdi vasgyárban, bányákban dolgozott segéd munkásként, közben három évet Németországban volt mezőgazdasági munkás. Fia születése után behívták katonának, a doni visszavonuláskor szerzett sérülésébe halt bele. Édesanyja Kiss Margit, egy évet ő is dolgozott Németországban. Megözvegyülve Kovách Ferenc cipész lett a társa, fiának nevelőapja.

Önéletrajz

1955–1959 között az egri Dobó István Gimnáziumba járt, reálosztályban érettségizett. Az ELTE BTK magyar–népművelés szakpárját 1961–1967 között végezte el. Közben egy fél évig a borsodnádasi hengerműben dolgozott. A végzés után néhány hónapig könyvtáros volt, majd 1972-ig nevelőtanár lett egy szakmunkásképző intézet kollégiumában. Azóta szabadfoglalkozású író volt.

Az egri Dobó István Gimnázium

1968-ban megnősült, felesége Horváth Erzsébet, aki ugyancsak bölcsészkart végzett. Tanárként, majd iskolaigazgatóként dolgozott.

Horváth Erzsébet, Horváth Sándorné, Horváth Lilla

Egy fiuk született, József (1969–1989), aki gyógyíthatatlan betegségben hunyt el.

Nagy kék szemeidet örökre lehunytad

Nagy kék szemeidet örökre lehunytad:

halott az én drága kicsi fiam, halott.

Engemet már, hidd el, a halál is untat.

Élek, amíg élek. Ha kell, hát meghalok.

Eleddig én apám sírkeresztje voltam,

veled most jövőmet temetem el végleg.

Kell az istennek egy ember, aki árván,

őszén, kiraboltnak: a Napba néz érted.

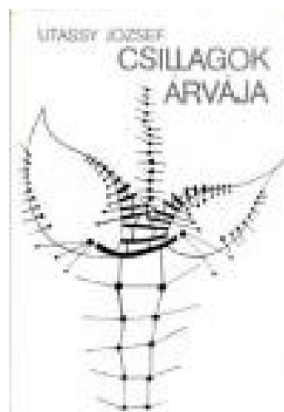
Diáklapok után első versei 1965 decemberében jelentek meg a Kortársban. Ezidőben szerveződött a bölcsészkaron a Kilencek költőcsoportja. Antológiájuk, az Elérhetetlen föld Juhász Ferenc, Kormos István, Nagy László, Váci Mihály ajánlásával sem jelenhetett meg, magánkiadásban sem. Végül az Írószövetség elnöke, Darvas József tette lehetővé a kiadást. 1969 karácsonyára jelent meg Nagy László ajánlásával a kötet. Pár héttel korábbi Utassy József első önálló verseskönyve, a Tüzem, lobogóm!, amely – akárcsak az antológia – komoly sikert aratott a fiatalok körében, ugyanakkor felkeltette a hatalom gyanakvását a versekben megnyilvánuló társadalomkritika, a Petőfit idéző szabadságvágy és indulat.

Együtt Egerszegen - heten a Kilencek közül.

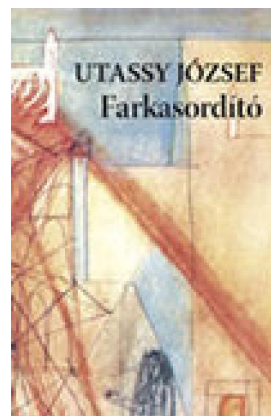
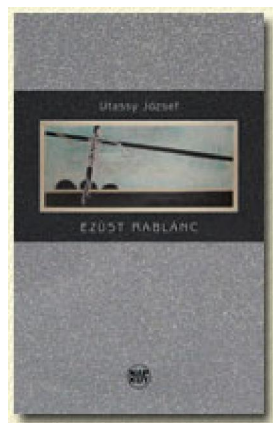
Kovács István, Konczek József, Győri László, Utassy József, Vasy Géza irodalomtörténész,
Mezey Katalin, Oláh János és Péntek Imre

Második kötetének – Csillagok árvája (1977) – azért kellett évekig hevernie a kiadóban, mert számos verset ki akartak vele hagyni, s ő ebbe nem egyezett bele.

A megpróbáltatások súlyos idegbetegséget idéztek elő, hatásuk hosszú évekig tartott. Ezt idézi fel a Kálvária-ének (1995). A nyolcvanas évektől folyamatosan kiadták felnőtt-és gyermekvers-köteteit, köztük 1984-ben, 1988-ban és 2001-ben összegyűjtött verseit. A hetvenes évektől többször járt Bulgáriában. Tanulta a nyelvet, költőket fordított. A Kilencek önszerveződésű csoportja 1969 után nem bomlott fel, bár kibontakozásukat gátolta az irodalompolitika. 1982-ben és 1994-ben – azonos címmel – újabb antológiáik jelentek meg.

2005 óta élt Zala megyében, Rédcisen, ahol súlyos betegségéből felépülve még öt alkotó év adatott meg neki. Visszatért életkedvének köszönhetően két önálló kötete jelent meg ebben az időszakában Farkasordító és Ezüst rablánc címmel.

Sőt író-olvasó találkozókra vett részt, pódiumműsort szerkesztett a verseiből, amelyet a környező városokban, településeken adtak elő.

2008. március 15-én a Magyar Köztársaság elnöke a magyar költészet nyelv- és formai megújításában elért eredményeiért, műveiért Utassy Józsefnek, Babérkoszorú-díjas költőnek Kossuth-díjat adományozott. 2009-ben Bethlen Gábor-díjat kapott a Kilencek költői csoportjával együtt.

Hosszas betegség után 2010. augusztus 27-én hunyt el.

Megjelent kötetei:

- Tüzem, lobogóm! Versek (1962–67).* Bp. 1969.
- Csillagok árvája.* Versek. Bp. 1977.
- Mézgarázdák.* Gyermekversek. Banga Ferenc rajzaival. Bp. 1980.
- Pokolból jövet.* Versek. Bp. 1981.
- Áve, Éva! Utassy József versei.* Bp. 1981.
- Júdás idő.* Összegyűjtött versek. Bp. 1984.
- Ragadozó föld.* Versek. Bp. 1987.
- Irdatlan ég alatt.* Összegyűjtött versek 1962–1986. Bp. 1988.
- Hungária kávéház? – Kávéház Hungária!* Versek. Bp. 1988.
- Hóemberség.* Gyermekversek. Rab-Kováts Éva rajzaival. Bp. 1989.
- Keserves.* Versek 1986–1989. Bp. 1991.
- Rezeda-álom.* Gyermekversek: gyermekeknek és felnőtteknek. Debrecen. 1991
- Hol ifjúságom tűnt el.* Versek. Bp. 1992.
- Szamárcsillag.* Gyermekversek. Debrecen. 1994.
- Fény a bilincsen.* Utassy József versei. Bp. 1994.
- Kálvária-ének.* Költemény. Lakitelek. 1995.
- Földi szivárvány.* Versek. Bp. 1996.
- Havak hatalma.* Urbán Tibor rajzaival. Miskolc. 1996.
- Ötvenöt ördög.* Ill.: Bényi Árpád. Karcag. 1997.
- Szép napkeltő holnap.* Versek 1995–1997. Bp. 1999.
- Isten faggatása.* 1992–1994. Bp. 2000.
- Hóvirágbűvölő.* Gyermekversek. Veres Dorottya rajzaival. Bp. 2000.
- Kiss Benedek–Mezey Katalin–Utassy József: *Furcsa világ.* Versek gyermekeknek. Bp. 2000.
- Tüzek tüze.* Összegyűjtött versek 1957–1997. Bp. 2001.
- Sugdós a sátán (1998–2001).* Versek. Százhalombatta. 2002.
- Farkasordító.* Új versek. Bp. 2006.
- Utassy József válogatott versei.* Szerkesztette: Nagy Gábor. Bp. 2006.
- Ezüst rablánc.* Válogatott és új versek. Bp. 2010.

Fontosabb díjak, elismerések:

- 1978 – József Attila-díj
- 1989 – Magyar Művészetért Díj
- 1989 – Déry Tibor-jutalom
- 1994 – A Köztársasági Érdemrend Tisztikeresztje
- 1995 – IRAT nívódíj
- 1996 – Déry Tibor-díj
- 1996 – Tiszatáj-díj
- 1997 – Pro Literatura-díj
- 2001 – Balassi Bálint-emlékkard
- 2001 – a Magyar Köztársaság Babérkoszorúja
- 2001 – Az Év Könyve-jutalom
- 2002 – a Magyar Művészeti Akadémia tagja
- 2008 – Kossuth-díj
- 2009 – Bethlen Gábor-díj